

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NIILO JÄÄSKINEN
esitatud 29. novembril 2012¹

Kohtuasi C-228/11

**Melzer
versus
MF Global UK Ltd**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Landgericht Düsseldorf (Saksamaa))

Kohtualluvus tsiviil- ja kaubandusajades — Määruse (EÜ) nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tõlgendamine — Valikuline kohtualluvus lepinguvälise kahjuga seotud ajades — Mitme isiku piiriülene osalemine sama teo toimepanemisel, mis tekitab väidetavalt kahju — Võimalik võimalus tunnistada ühe liikmesriigi kohus pädevaks teises liikmesriigis elava kostja puhul paiga alusel, kus üks oletatava teo täideviija või sellele kaasaaitaja, keda ei ole kohtusse kaevatud, põhjustas väidetavalt eelmainitud teo esile kutsunud sündmuse

I. Sissejuhatus

1. Landgericht Düsseldorf (Saksamaa) esitatud eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades² artikli 5 punkti 3 ja täpsemalt küsitakse lauseosa „pai[k], kus kahjustav sündmus on toimunud”, tähendust selles õigusnormis lepinguvälise vastutusega seotud ajades ette nähtud kohtualluvuse eeskirja raames juhul, kui niisuguse sündmuse moodustavad asjaolud leidsid oletatavalt aset kahes erinevas liikmesriigis ja samuti ühes nendest.

2. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kellele on esitatud piiriülene lepinguvälise vastutuse tuvastamise hagi, esitab selleks, et teha kindlaks, kas tal on territoriaalne pädevus teha selle kohta otsus, küsimuse, kas ühe väidetava kahju eest oletatavasti vastutavatest isikutest, kellel on alaline elukoht ühes liikmesriigis,³ võib anda teise liikmesriigi kohtusse paiga alusel, kus kaasaaitaja või kaastäideviija pani kahjustava teo toime, kuigi viimane ei ole kostja.

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42.

3 — Vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 1 lõikele 3 tähendab „liikmesriik” selles ettepanekus kõiki Euroopa Liidu liikmesriike peale Taani Kuningriigi.

3. Landgericht Düsseldorf teeb eelotsusetaotluse kohaselt Euroopa Kohtule ettepaneku sedastada uus kohtualluvuse alus, mis annab hagejale täiendava valikuvõimaluse⁴ peamise alternatiivse valikuvõimaluse kõrvale, mis tuleneb sellest, et kohtupraktikas tehakse lepinguvälist kahju põhjustavate sündmuste ruumilise hajutatuse korral juba pikka aega vahet kahju tekkimise paiga ja kahju põhjustanud sündmuse toimumise paiga vahel,⁵ st luua kohtualluvus selle paiga alusel, kus kahjustava sündmuse mõni teine põhjustaja peale kostja pani teo toime, ning seda vastavalt Saksamaa siseriiklikus õiguskorras kehtivale reeglile.⁶

4. Praegune kohtuasi näitab veel kord liikmesriikide mõne kohtu kalduvust arvata, et määrust nr 44/2001 võib tõlgendada nii, et arvesse võetakse siseriiklikke eripärasid, mille mõju piiriülesel tasandil palutakse Euroopa Kohtul tunnustada,⁷ hoolimata selle liidu õigusakti sisuliselt ühtlustavast eesmärgist. Peale selle kohtuasja märkimisväärse olulisuse kirjeldatud teoreetilises plaanis peaks käesolev kohtuasi teabe kohaselt, mille pooled Euroopa Kohtule edastasid, avaldama tähelepanuväärset mõju ka praktilisel tasandil.⁸

II. Õiguslik raamistik

5. Määruse nr 44/2001 põhjendusest 2 ilmneb, et selle määruse eesmärk on kehtestada siseturu häireteta toimimise huvides „sätteid, millega ühtlustatakse eeskirjad kohtualluvuse konflikti kohta tsiviil- ja kaubandusajades [...]”.

6. Määruse põhjendus 11 näeb ette, et „[k]ohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga ning seepärast peab kohtualluvus alati olema olema, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu või osapoolte autonoomia eeldab teistsugust seotust”.

7. Määruse põhjenduses 12 on märgitud, et „[l]isaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvusel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele”.

8. Määruse põhjenduses 15 on juhitud tähelepanu, et „[h]armonilise kohtumõistmise huvides tuleb samaaegsete menetluste võimalust võimalikult vähendada ja tagada, et kahes liikmesriigis ei tehta vastuolulisi kohtuotsuseid. [...]”.

9. Kohtualluvuse eeskirjad on toodud määruse nr 44/2001 II peatükis.

10. Määruse II peatüki 1. jakku „Üldsätted” kuuluva artikli 2 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata.”

4 — Valikuvõimalus, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus nimetab „alternatiivseks sidumiseks”.

5 — 30. novembri 1976. aasta otsusest kohtuasjas 21/76: Bier (EKL 1976, lk 1735, punkt 19) alates hakati eristama „kahju tekkimise paika” ja selle kahju „põhjustanud sündmuse toimumise paika” – vahetegemine, mida meenutati hiljuti 25. oktoobri 2012. aasta kohtuotsuses C-133/11: Folien Fischer ja Fofitec (punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).

6 — Eelotsusetaotluse esitanud kohus kasutab mõistet „wechselseitige Handlungsortzurechnung”, mis vabas tõlkes oleks „kahjustava teo paiga vastastikune omistamine”.

7 — Bundesgerichtshof tegi näiteks Euroopa Kohtule ettepaneku otsustada, et niisugune hagi nagu Saksa õiguses tuntud „negative Feststellungsklage” (lepinguvälise võlasuhte puudumise tuvastamise hagi), kuulub määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 kohaldamisalasse, samal ajal kui Prantsusmaa Cour de cassation küsis, kas „kohtualluvuse klausel, milles on ühendusesiseste lepingute ahela raames kokku leppinud teatava asja tootja ja ostja vastavalt [...] määruse nr 44/2001 [...] artiklile 23, kehtib allomandaja suhtes”, nagu see oleks võimalik Prantsusmaa siseriikliku õiguse kohaselt. Nende küsimuste kohta vt ettepanekud, mille ma esitasin vastavalt kohtuasjas Folien Fischer ja Fofitec, milles tehti eespool viidatud kohtuotsus, ja kohtuasjas C-543/10: Refcomp, mis on Euroopa Kohtus veel pooleli.

8 — Kohtuistungil kinnitas MF Global UK Ltd (edaspidi „MF Global UK”) esindaja nimelt, et Euroopa Kohtu vastust oodatakse väga just seepärast, et sama liiki kohtuasjad on algatatud suure hulga börsimaaklerite vastu, ning täpsustas, et tema advokaadibüroo tegeleb umbes 150 samasuguse juhtumiga, nagu on tegemist põhikohtuasjas.

11. Kõnealuse määruse artikli 3 lõige 1, mis kuulub samasse jakku, sätestab, et „[i]sikuid, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, saab teise liikmesriigi kohtusse kaevata üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras”.

12. Määruse nr 44/2001 II peatüki 2. jakku „Kohtualluvus erandjuhtudel” kuuluva artikli 5 punktid 1 ja 3 on sõnastatud järgmiselt:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

1. a) lepingutega seotud asjades selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus;
- b) kui ei ole kokku lepitud teisiti, käsitatakse käesoleva sätte kohaldamisel asjaomase kohustuse täitmise kohana:
 - müügi puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt kaubad üle anti või kus need oleks tulnud üle anda,
 - teenuste osutamise puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt teenuseid osutati või kus neid oleks tulnud osutada;
- c) kui ei kohaldata punkti b, kohaldatakse punkti a;

[...]

3. lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda”.

13. Viidatud määruse artikli 6 punktis 1, mis kuulub samasse jakku, on sätestatud, et „[i]siku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib kaevata ka [...] juhul kui kostjaid on mitu, selle paiga kohtusse, kus on neist ühe alaline elukoht, tingimusel, et nõuded on sedavõrd tihedalt seotud, et eri menetlustest tulenevate vastuoluliste otsuste ohu vältimiseks oleks soovitav neid menetleda ning otsuseid teha üheskoos”.

III. Põhikohtuasi, eelotsuse küsimus ja menetlus Euroopa Kohtus

14. Berliinis (Saksamaa) elav hr Melzer värvati telefoni teel kliendiks ja tema toimikut haldas äriühing Weise Wertpapier Handelsunternehmen (edaspidi „W.W.H.”), mille asukoht on Düsseldorf. Viimane avas hr Melzeri nimele konto äriühingus MF Global UK, mis on Londonis (Ühendkuningriik) asuv maaklerfirma, ja tegi sellelt kontolt tasu eest optsoontehinguid kõnesoleva isiku huvides.

15. 2002. ja 2003. aastal tegi hr Melzer sellele kontole sissemakseid kogusummas 172 000 eurot. 9. juulil 2003 maksis MF Global UK talle välja 924,88 eurot. MF Global UK koostas talle arve 120 USA dollari suuruse komisjonitasu kohta, millest pidas kinni 25 USA dollarit ja kandis ülejäänud 95 USA dollarit üle äriühingule W.W.H.

16. Hr Melzer pöördus Landgericht Düsseldorf poole, et viimane mõistaks äriühingult MF Global UK tema kasuks välja kahjuhüvitise nende tehingute käigus tasutud ja saadud summade vahe ulatuses, milleks on 171 075,12 eurot, millele lisandub intress.⁹

⁹ — Kohtuistungil kinnitas hr Melzeri esindaja, et otsustati, et W.W.H.-d ei kaevata kohtusse, sest see äriühing oli hagi esitamise hetkel maksejõuetu (Landgericht Düsseldorf poole pöördumise kuupäeva ei ole eelotsusetaotluses täpsustatud, kuid kuna eelotsusetaotlus kannab 29. aprilli 2011. aasta kuupäeva, näib, et see toimus millalgi sellal), samal ajal kui oma kirjalikes märkustes märkis ta, et MK Global UK oli likvideerimisel alates 31. detsembrist 2011.

17. Hr Melzer põhjendas oma nõudeid sellega, et W.W.H. ega MF Global UK ei informeerinud teda piisavalt tähtjaliste börsitehingutega seotud riskidest, mis puudutab optsioonilepinguid. Tema sõnul ei vastanud W.W.H. edastatud dokumendid¹⁰ tingimustele, mis peavad olema täidetud, et klienti võiks pidada sellistest riskidest piisavalt teavitatuks, nagu on tema väitel nõutud Saksa kohtupraktikas. Samuti ei teavitatud hagejat asjakohaselt MF Global UK ja W.W.H. vahel sõlmitud vahendaja tasu käsitlevast *kick-back*-lepingust ning sellest tulenevast huvide konfliktist. Lisaks väitis hr Melzer, et MF Global UK arvatud komisjonitasu on liiga suur. Ta leidis, et viimane on kohustatud maksma talle hüvitist tahtliku ja õigusvastase kaasaaitamise eest W.W.H. poolt kahju tekitamisele.

18. MF Global UK vaidlustas Landgericht Düsseldorfi territoriaalse kohtualluvuse ja palus jätta põhikohtuasjas esitatud hagi rahuldamata.

19. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et määrus nr 44/2001 on põhikohtuasjas kohaldatav, sest kostja on juriidiline isik, mille põhikirjajärgne asukoht on ühes liikmesriigis. Täpsustades, et praegusel juhul ei ole kohaldatav üksi kohtualluvuse klausel,¹¹ leiab see kohus, et Saksamaa kohtute rahvusvaheline pädevus tuleneb kahju tekkimise tõttu Saksamaal selle määruse artikli 5 punktist 3. Ta märgib, et hageja väidete kohaselt tekkis viimasel finantskahju, mille hüvitamise nõude ta hakis esitab, Saksamaal, kuna sissemaksed Londonis asuvalle kontole tegi ta Saksamaalt ja kahju tema pangakonto saldole tekkis selles liikmesriigis.

20. Ta avaldab seevastu kahtlust, kas tema ise on määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 alusel territoriaalselt pädev. Ta meenutab, et selle õigusnormi alusel võib kostja kaevata hageja valikul kas selle paiga kohtusse, kus kahju tekkis – nn „kahju tekkimise paik” – või selle paiga kohtusse, kus kahju tekkimise aluseks olev sündmus toimus – nn „kahju tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumise paik” –, kui need kaks kohta ei ole samad. See kohus leiab, et kahju tekkis Berliinis, kus on hr Melzeri alaline elukoht, mitte Düsseldorfis, kus ta ise asub. Võttes arvesse seda kahju „tekkimise paika”, on praegusel juhul määrav „kahju tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumise paik”. Et MF Global UK tegutseb aga ainult Londonis, saab territoriaalne kohtualluvus põhineda üksnes W.W.H. tegevusel Düsseldorfis.

21. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on Saksa õiguses niisugune sidumise tegur olemas, sest selles on nähtud ette, et kui kahjustava teo toimepanemises osaleb mitu isikut, on igaüks neist kaastutav teise osaluse eest selle teo toimepanemisel. Kui tugineda hr Melzeri väidetele, mille kohaselt MF Global UK vähemalt aitas tahtlikult W.W.H.-l teo panna neid õigusvastaseid tegusid, mida viimane Saksamaal ja täpsemalt Düsseldorfis väidetavalt teo pani, on praegusel juhul mõeldav, et selle kohtu pädevuse aluseks on niisuguse kaastäideviija või kaasaaitaja tegutsemise paik.¹²

22. Et määruses nr 44/2001 ei ole ühtegi õigusnormi, mis näeks ette seda liiki sidumise kolmanda isiku tegevuse alusel, mis õigustab rahvusvahelist või kohalikku pädevust, kerkib seega küsimus, kas selle määruse artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et põhitäideviija või kaasaaitaja lepinguvälist kahju põhjustav tegu võib samuti õigustada rahvusvahelist või territoriaalset pädevust selle isiku suhtes, kes on kohtusse kaevatud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et nii siseriiklikus kohtupraktikas kui ka õigusteoorias lähevad arvamused selles küsimuses lahku.

10 — Eelotsusetaotluses on selles osas mainitud „Tähtjaliste börsitehingute vahendamise lepingut”, trükist „Ülevaade börsitehingute riskidest” ja meelepead „Oluline teave kahjumiriskide kohta börsitehingute puhul”.

11 — Et ühes allkirjastatud lepingutest oli ette nähtud kohtualluvuse klausel, heidab eelotsusetaotluse esitanud kohus seega kaudselt kõrvale võimaluse, et viidatud vastutus tuleneb lepingust.

12 — Märgin juba praegu, et eelotsusetaotluse lugemisel jääb segaseks, kumb oli kahjustava teo põhitäideviija ja kumb sellele kaasaaitaja, kas MF Global UK või W.W.H.

23. Selles olukorras otsustas Landgericht Düsseldorf 16. mail 2011 Euroopa Kohtu kantseleis registreeritud kohtumäärusega menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas võttes arvesse [määruse nr 44/2001] artikli 5 punktis 3 lepinguvälise kahju puhul sätestatud territoriaalset kohtualluvust, on selle paiga määramiseks, kus kahju tekkis, lubatud alternatiivne sidumine kahju tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumise paigaga juhul, kui lepinguvälist kahju põhjustava teo panid piiriüleselt toime mitu isikut?”

24. Kirjalikke märkusi esitasid Euroopa Kohtule hr Melzer ja MF Global UK, Saksamaa, Tšehhi, Portugali ja Šveitsi valitsus ning Euroopa Komisjon.

25. 5. juulil 2012 toimunud kohtuistungil olid esindatud hr Melzer, MF Global UK, Saksamaa valitsus ja komisjon.

IV. Õiguslik analüüs

26. Arvestades esitatud eelotsuse küsimuse sõnastust, mis võib tunduda veidi segane, näib mulle, et alustada tuleb sellest, et piiritleda selle eelotsusetaotluse ese ja tähtsus, ning alles siis teha ettepanek, kuidas sellele võiks vastata.

A. Eelotsuse küsimuse ulatus

27. Praegune kohtuasi on algatatud niisuguse hagi tulemusena, millega taotletakse lepinguvälise vastutuse tuvastamist. Tõlgendades määruse nr 44/2001 artiklit 2 koostoimes artikli 5 punktiga 3, ilmneb, et selles valdkonnas võib ühes liikmesriigis elava isiku kaevata hageja valikul kas selle liikmesriigi kohtutesse, mille territooriumil on isiku alaline elukoht, või teises liikmesriigis asuvasse kohtusse, st sellesse kohtusse, mille alluvuses asub „pai[k], kus kahjustav sündmus on toimunud” või „võib toimuda”.

28. See viimane osa sättest, millega laiendatakse kohtute pädevust lepinguvälise vastutuse puhul ennetavatele õiguskaitsevahenditele, kujutab määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 endast ainukest lisandust võrreldes selle määrusega asendatud Brüsseli konventsiooni¹³ artikli 5 punktiga 3. Hoolimata nõnda lisatud elemendist¹⁴ - mis ei ole pealegi praegusel juhul asjakohane – on viidatud õigusnormid sisuliselt samad, nagu on möönnud ka Euroopa Kohus, nii et konventsioonis sätestatud kohtualluvuse eeskirja tõlgendus kehtib ka määruses sätestatud kohtualluvuse eeskirja puhul.¹⁵

29. Kuna on märgitud, et hr Melzer on põhikohtuasjas kahtlemata lepingulistest suhetes nii MF Global UK kui ka W.W.H.-ga, võib esmapilgul tunduda üllatav, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei leidnud, et praegusel juhul võiks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1, mis käsitleb kohtualluvust lepingutega seotud asjades, kohaldada vähemalt sama hästi kui selle artikli punkti 3, mis käsitleb kohtualluvust lepinguvälise vastutuse korral.¹⁶ MF Global UK on esitanud sellesisulisi

13 — 27. septembri 1968. aasta konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1972, L 299, lk 32), muudetud hilisemate konventsioonidega, mis käsitlevad uute liikmesriikide ühinemist selle konventsiooniga (edaspidi „Brüsseli konventsioon”).

14 — Element, mille uudsus on kõigest suhteline, sest seda põhimõtet oli juba tunnustatud Euroopa Kohtu praktikas, mis käsitleb Brüsseli konventsiooni tõlgendamist, kuigi komisjoni arvates säilis selles küsimuses teatav ebaselgus (vt ettepanek: nõukogu määrus (EÜ) kohtualluvuse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades – KOM(1999) 348 (lõplik), lk 15).

15 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Folien Fischer ja Fofitec (punktid 31 ja 32 ning seal viidatud kohtupraktika).

16 — Nimelt asetub *dolus* ehk *culpa in contrahendo*, millele hr Melzer tugineb, siin raamistikku, kus pooltevahelised läbirääkimised viisid lepingu sõlmimiseni. Mis puudutab vastupidist juhtumit, siis 17. septembri 2002. aasta otsuses kohtuasjas C-334/00: Tacconi ((EKL 2002, lk I-7357) on märgitud, et kui lepingu sõlmimisele suunatud läbirääkimiste tulemustena ei sõlmitud lepingut, ei kuulu hagi, mille puhul tuginetakse kostja lepingueelsele vastutusele, mitte lepingulise vastutuse, vaid lepinguvälise vastutuse valdkonda.

sissejuhatavaid märkusi, leides, et kasulik oleks teha vahet selle määruse artikli 5 punkti 1 ja punkti 3 vastavate kohaldamisalade vahel. Hoolimata sellest märkusest tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast igal juhul, et eelotsusetaotluse eseme määrab kindlaks selle esitanud kohus üksi ning et kuna see kohus ei ole eelotsuse küsimust püstitanud nõnda, ei pea Euroopa Kohus tegema otsust küsimuses, mille on tõstatanud üks põhikohtuasja pooltest.¹⁷

30. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib kõigepealt, et Saksamaa kohtute kui kogumi rahvusvaheline pädevus ei tekita tema silmis probleeme. Ta leiab, et see pädevus on vaieldamatu, sest kahjustava sündmuse toimumise paik määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tähenduses on tema meelest Berliin – linn, kus on ühteagegu hr Melzeri alaline elukoht ja kus asub ka pangakonto, mille abil vaidlusaluseid tehinguid rahastati.

31. Komisjon avaldas siiski vastupidist arvamust, väites, et kohtuotsus Kronhofer¹⁸ keelab anda pädevuse selle paiga kohtule, kus asub hageja alaline elukoht, kui selle paiga kohtule, kus asub tema „varaliste huvide kese”, ainuüksi asjaolu tõttu, et ta on seal kandnud finantskahju osa oma varast kaotamise tagajärjel teises konventsiooni osalisriigis, samal ajal kui kõik vastutust põhjustavad asjaolud leidsid aset viimase riigi territooriumil.¹⁹

32. Ma nõustun komisjoni arvamusega selles mõttes, et finantskahju, mille hüvitamist hr Melzer nõuab ja mis seisneb ühe osa investeeritud kapitali kaotuses, näib olevat tekkinud Londonis, mitte Berliinis. Vaidlusalused vahendid kanti Londoni maaklerfirmas avatud kontole ning kaotati seal, sest optioonilepingu täitmine või optiooni tähtaja möödumine tõi kaasa selle, et sellele kontole väljamakstud summad jäid alla investeeritud summade.

33. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu otsusest ilmneb, et ta küsib üksnes seda, kas tema ise on „territoriaalselt” ehk teiste sõnadega riigi tasandil pädev selles mõttes, et kas just tema on kõikide Saksamaa kohtute hulgast see, kes peab määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 alusel otsuse tegema.

34. Selles osas rõhutan, et selle määruse järgmised sätted on sõnastatud erinevalt: esiteks artikli 2 lõige 1, milles määratletakse liikmesriigi kohtute pädevus üldiselt,²⁰ ja teiseks artikli 5 punktid 1 ja 3, milles määratletakse konkreetne kohus, mis määratakse kindlaks paiga põhjal, millega vaidlus on eriliselt seotud.²¹ Õigusnorm, mida tõlgendada palutakse, võimaldab seega tõesti – nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib – teha kindlaks konkreetse kohtu territoriaalse pädevuse ühe liikmesriigi kõikide esemeliselt pädevate kohtute hulgas ja seda otseselt. Juhindumine rahvusvahelise pädevuse kontseptsioonist kui etapist, mis eelneb selle sätte kohaldamist käsitlevale arutlusele – mida eelotsusetaotluse esitanud kohus tegi – tundub mulle seega tarbetu ja isegi ekslik.

35. Selle kohtu raskus seisneb konkreetset selles, et ta ei tea, kas piiriüleses vaidluses, mis talle lahendamiseks esitati, on võimalik otsustada, et kahjustava sündmuse teise esilekutsuja, st MF Global UK osas – kes näis tegutsevat ainult Ühendkuningriigis – on pädev Düsseldorfis kohus, sest seal tegutses üks kahest oletatavast kahju põhjustajast, kuna selles linnas oli W.W.H. asukoht.

17 — Vt eelkõige 20. märtsi 1997. aasta otsus kohtuasjas C-352/95: Phytheron International (EKL 1997, lk I-1729, punkt 14) ja 16. septembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-435/97: WWF jt (EKL 1999, lk I-5613, punkt 29).

18 — Vt 10. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas C-168/02: Kronhofer (EKL 2004, lk I-6009, punkt 18 jj).

19 — Komisjon täpsustab, et isegi kui hr Melzerile avaldavad kahjustavad teod, st MF Global UK Ühendkuningriigis tehtud suure riskiastmega börsitehingud, kahju tekitavat mõju Saksamaal selle mõju ülekandumise tõttu sinna, ei saa see asjaolu vastavalt Euroopa Kohtu praktikale olla sidumise aluseks, mis muudab selle artikli 5 punkti 3 alusel pädevaks Saksamaa kohtud, samal ajal kui kahju tekkimise aluseks olev tegu pandi toime ja ka kogu kahju tekkis Ühendkuningriigi territooriumil.

20 — Selles õigusnormis kasutatud terminid, nimelt väljend „selle liikmesriigi kohtud” näitab, et selles on sätestatud üldine kohtualluvuse eeskiri, kuivõrd sellega viidatakse liikmesriigi kohtusüsteemile tervikuna, kusjuures tuleb täpsustada, et kohtualluvus kohalikul tasandil määratakse vastavalt määruse nr 44/2001 artiklile 59 kindlaks, juhindudes siseriiklikest menetlusnormidest, milles on määratletud mõiste „elukoht”.

21 — Näidates, et hageja võib pöörduda selle paiga „kohtusse”, kus asuvad vastavalt kohustus ja kahjustav sündmus, sätestavad need õigusnormid erandlikku laadi kohtualluvuse eeskirja.

36. Selles osas tuleb meenutada, et isikul, kes soovib, et talle hüvitataks kahju lepinguvälise vastutuse alusel, on kaks põhilist valikuvõimalust: kas pöörduda määruse nr 44/2001 artikli 2 alusel selle paiga kohtusse, kus on kostja alaline elukoht, või kasutada valikulist kohtualluvust, mis põhineb selle määruse artikli 5 punktil 3.

37. Selle viimase kohtualluvuse aluse enda võib jaotada kahte põhilisse ossa ja isegi suuremaks arvuks osadeks, kui võtta arvesse konkreetseid kohtuvaidlusi, milles Euroopa Kohus on sõnastanud täiendavad sidumise kriteeriumid,²² juhul kui lepinguvälise kahju asjaolud ja seega sidumise tegurid on hajutatud mitme liikmesriigi vahel. Euroopa Kohus on määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 kasutatud väljendit „paik, kus kahjustav sündmus on toimunud” nimelt korduvalt tõlgendanud nii, et see tähistab niisugusel juhul nii kahju tekkimise paika, st liikmesriiki, kus kahjustav sündmus avaldas otseselt oma kahjustavat mõju kannatanule, kui ka kahju tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumise paika, st liikmesriiki, kus kahjustav sündmus lepinguvälise kahju põhjustanud isiku tegude tõttu alguse sai.²³ Sellest tuleneb, et kostja võib hageja valikul kaevata kohtutesse, mille alluvuses asub üks või teine nendest kohtadest.

38. Käesolevas kohtuasjas on põhikohtuasja asjaolud järgmised. Kahju tekkimise paik, mis vastab esimesele viidatud osale, on Saksamaa, nagu väidab eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes leiab, et väidetav kahju tekkis täpsemalt Berliinis, ja seda seepärast, et hr Melzeri alaline elukoht ja debiteeritud konto on seal,²⁴ mitte Düsseldorfis. Seega püüab Landgericht Düsseldorf omaenese pädevuse kindlakstegemiseks välja selgitada, kas praegusel juhul on olemas kohtualluvuse alus, mis võib põhineda teisel nimetatud harul, arvestades lepinguvälise kahju oletatavatele põhjustajatele vastavat süüks pandavat süülist tegevust. Kahju tekkimise aluseks olevate sündmuste toimumise paik võib seega olla kas London, sest MF Global UK tegi börsitehingud seal, või Düsseldorf kui linn, kus asus W.W.H. - äriühing, mida pole kohtusse kaevatud, kuid mis tegi ainsa kostjaga koostööd.

39. Tuleb teha kindlaks, kas toimingud, mille tegi Düsseldorfis asutatud äriühing, st telefoni teel kliendiks värbamine ja tema toimiku haldamine, isegi tema õhutamine tegutsema liiga suurt riski võttes, võib arvata sündmuste hulka, mis põhjustasid sellele kliendile tema kantud kahju. Eelkõige palutakse Euroopa Kohtul võtta seisukoht, kas nende toimingute paik võib-olla omaette alus, mis võimaldab Landgericht Düsseldorfil teha otsuse selle Ühendkuningriigis asutatud äriühingu lepinguvälise vastutuse kohta, kes on kahest isikust ainsana kohtusse kaevatud, sest viimane tunnistatakse vastutavaks selle Saksamaa äriühingu tegevuse eest, kes on teine oletatav kahju põhjustaja.

40. Seega näib, et eelotsuse küsimus on piiratud mõiste „kahju tekkimise koht” tõlgendamisega juhul, kui on olemas kolm keerukuse tegurit: esiteks on kahju põhjustanud tegude toimepanemise paigad hajutatud erinevate liikmesriikide vahel; teiseks vastutavad kahju eest mitu isikut koos, st neid tegusid ei ole toime pannud mitte üks isik, vaid mitu isikut, kes on täideviijad või kaasaaitajad, ja kolmandaks on kaevanud kohtusse ainult üks kahju oletatavatest põhjustajatest ja seda liikmesriigis, kus tegutses üks teine nendest täideviijatest. Kui kahte esimest elementi on Euroopa Kohtu praktikas juba erinevatest aspektidest käsitletud, siis nende kombinatsiooni kolmandaga mitte.

22 — Kohtupraktika on tekkinud eelkõige konkreetsete probleemide tõttu, mida on põhjustanud ajakirjanduse või telekommunikatsioonivahendite teel (raadio, televisioon või internet) toimunud piiriülese lepinguvälise kahju tekitamise paiga kindlakstegemine, ja seda alates 7. märtsi 1995. aasta otsusest kohtuasjas C-68/93: Shevill jt (EKL 1995, lk I-415). Näiteks veebisaidile ülespandud materjalidega isikuõiguste rikkumise juhtumil leiti, et pädev võib olla ka selle paiga kohus, kus asub kannatanu huvide kese (vt 25. oktoobri 2011. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-509/09 ja C-161/10: eDate Advertising ja Martinez, EKL 2011, lk I-10269, punkt 47 jj).

23 — Kaks valikuvõimalust, mis on hagejal alates Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 3 tõlgendamist käsitlevast eespool viidatud kohtuotsusest Bier (punkt 19) ning mida on mitu korda kinnitatud, eelkõige eespool viidatud kohtuotsuses Folien Fischer ja Fofitec (punktid 39 ja 40).

24 — Käesoleva ettepaneku punktides 31 ja 32 kirjeldatud põhjustel ei ole asjaolu, et oletatava kannatanu pangakonto asub ühe liikmesriigi territooriumil, piisav sidumise tegur, mille tõttu võib pädevaks tunnistada selle riigi kohtu, sest see kriteerium on täiesti juhuslik.

41. Kohtutoimikus toodud teabe põhjal toon välja ühe konkreetse probleemi, mis puudutab MF Global UK ja W.W.H. vastavate õiguslike seisundite kindlakstegemist selles mõttes, et Euroopa Kohtule esitatud märkustes on sageli aetud segi kõnesoleva tsiviilõigusrikkumise põhitäideviija ja kaasaaitaja või kaastäideviija. Eelotsusetaotlusest ilmneb, et kuigi hr Melzer taotleb hüvitist ainult MF Global UK-lt - kes näib seega olevat tema silmis mänginud määravat osa kahju tekkimises - on põhitäideviija pigem W.W.H., samal ajal kui MF Global UK on hageja väidete ja nõuete kohaselt vähemalt kaasaaitaja. Igal juhul on eelotsuse küsimus sõnastatud piisavalt laialt, et hõlmata mõlemat juhtumit, milleks on kohtusse mitte kaevatud isiku kaasaaitamine ja koos täideviimine. Käesolevas ettepanekus väljapakutud vastuse puhul on seega võetud arvesse neid kahte aspekti.

42. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib seega sisuliselt, kas oleks võimalik esitada hagi selle paiga kohtule, kus kaasaaitaja või kaastäideviija oma süülised teod toime pani, kui on mitu kahju tekkimise aluseks olevat sündmust, mis toimusid erinevates liikmesriikides. See tähendaks täpsemalt, et arvesse tuleb võtta paika, kus kahju tekkimise aluseks olev sündmus ühe kahju põhjustanud isiku tõttu toimus, ning seda ilma, et väidetav kannatanu oleks kohustatud kaebama kohtusse seda kaasaaitajat või kaastäideviijat – olukord, millega on tegemist põhikohtuasjas.

43. See kohus soovib teiste sõnadega, et Euroopa Kohus tunnustaks täiendavat võimalust valida kohus juhul, kui erinevates liikmesriikides elavad või asuvad kostjad vastutavad lepinguvälise kahju tekitamise eest koos, ning seda nii, et ta sedastab „*sidumise lepinguvälise kahju tekkimise aluseks oleva sündmuse paigaga*”, kui kasutada eelotsusetaotluse sõnastust. Uue kohtualluvuse aluse loomine, mida soovitatakse teha, laiendaks valikuvõimalusi, mida Euroopa Kohtu praktikas on siiani hagejale pakutud. Minu arvates ei eelda see tingimata, et luuakse uus põhiharu, mis lisandub „kahju tekkimise paigale” või „kahju tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumise paigale”. See kohus pakub välja pigem teise haru laiemal tõlgendusel, mis seisneb võimalikus nõustumises sellega, et kui lepinguvälise kahju tekitamises osales piiriüleselt mitu isikut, võib nendest ühe toime pandud kahju tekkimise põhjustanud tegude paiga tõttu kaastäideviija puhul olla pädev selle paiga kohus.

B. Vastus eelotsuse küsimusele

1. Erinevad seisukohad

44. Lugeses Euroopa Kohtule esitatud märkusi, võib märgata, et on kaks vastukäivat seisukohta: hr Melzer ning Saksamaa, Tšehhi, Portugali ja Šveitsi valitsus teevad ettepaneku nõustuda uue kohtualluvuse alusega, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus välja pakub, samal ajal kui MF Global UK ja komisjon leiavad, et esitatud küsimusele tuleb vastata eitavalt.

45. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu määruse põhjendustest ilmneb, et tema omalt poolt kaldub pooldama võimalust siduda rahvusvaheline kohtualluvus – sidumine, mida ta nimetab „alternatiivseks” - paigaga, kus oletatav kaastäideviija või kaasaaitaja lepinguvälise kahju põhjustanud teo toime pani, isegi kui viimane ei ole esitatud hagi puhul kostja.

46. See kalduvus, samuti eelotsuse küsimuse esitamise põhjus on seletatavad teabega, mille Landgericht Düsseldorf on siseriikliku õiguse sisu kohta esitanud. Selgub, et Saksamaa tsiviilkoodeksi (Bürgerliches Gesetzbuch) § 830 on nähtud ette, et kui kahjustava teo toimepanemises osaleb koos mitu isikut, peetakse iga täideviijat ja kaasaaitajat vastutavaks teise isiku osaluse eest selle teo toimepanemisel. Lisaks täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Saksamaa tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Zivilprozessordnung) § 32 kohaselt võib kohtualluvus lepinguvälise kahju valdkonnas põhineda erinevate kaastäideviijate toime pandud rikkumistel, sest nad vastutavad oma tegude eest vastastikkult.

47. Kui põhikohtuasi oleks olnud täielikult siseriiklik, siis võttes arvesse väiteid, mis hageja hr Melzer kostja MF Global UK ja teise oletatava kaastäideviija või kaasaaitaja W.W.H. vastu esitas,²⁵ oleks selle paiga kohus, kus tegutses üks väidetava lepinguvälise kahju põhjustanud isik, saanud sellel alusel tunnistada ennast pädevaks tegema otsust lepinguvälise kahju tuvastamise hagi kohta, mis ühe kaastäideviija vastu esitati.²⁶

48. Lahendus on siiski palju vähem enesestmõistetav, kui olukorral on nagu praegusel juhul seoseid mitme liikmesriigi territooriumiga, st see ei ole piiratud Saksamaa territooriumiga. Eelotsusetaotluses on nimelt toodud välja, et Saksamaa kohtupraktikas ja õigusteoorias on selles osas lahknepusi. Ta märgib, et mõned kohtud on leidnud, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 3 võimaldab siduda piiriülese vaidluse lepinguvälise kahju põhjustanud kaastäideviija või kaasaaitaja teo toimepanemise paigaga, sest lepinguvälise kahju põhjustanud tegevuse või tegevusetuse kese on selles paigas.²⁷ Neid kohtuotsuseid on kinnitanud mõne õigusteoreetiku kokkulangevad arvamused, samal ajal kui paljud teised autorid on olnud nende vastu, tuginedes argumentidele, mille juurde ma tulen hiljem tagasi, sest ma nõustun viimaste arvamusega.

49. Selles väga eripärasel kontekstis toimuski arutluskäik, mille tulemusena esitati eelotsusetaotlus. Euroopa Kohus ei ole siiski kuidagi seotud lähenemisega, mida pooldatakse liikmesriigis. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb määruses nr 44/2001 kasutatud mõisteid tõlgendada autonoomselt, et tagada selle määruse ühetaoline kohaldamine kõikides liikmesriikides.²⁸

2. Väljapakutud tõlgendus

a. Tõlgendamissuunised

50. On selge, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 kasutatud mõistet „pai[k], kus kahjustav sündmus on toimunud” tuleb tõlgendada sõltumatult liikmesriikide õigussüsteemide sisust, sest selles määruses sätestatud kohtualluvuse eeskirjade rakendamine ei saa sõltuda siseriiklikest eripäradest, vastasel juhul kaotab ühtlustamine, mida püütakse nendega saavutada, oma kasuliku mõju.²⁹

51. Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale tuleb määruse nr 44/2001 sätte sisu analüüsida mitte üksnes selle sätte sõnastust, vaid ka selle määrusega loodud korda ja selle kavandatud eesmärgi arvestades.³⁰

52. Täpsustan kohe, et ma ei poolda määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 niisugust tõlgendust, mis viib selleni, et nõustutakse – nagu mõtles Landgericht Düsseldorf –, et asjaomane hageja võis õiguspäraselt otsustada pöörduda nimetatud kohtu poole, mis on selle paiga kohus, kus kohtusse mitte kaevatud kaasaaitaja või kaastäideviija osales väidetavalt etteheidetava kahjustava teo toimepanemises,

25 — Eelotsusetaotluse kohaselt väidab hr Melzer esiteks, et W.W.H. eiras kohustust teda informeerida ning tekitas talle tahtlikult ja õigusvastaselt kahju, sest sõlmis optisoontehinguid ilma mingi eduvõimaluseta, rikkudes sellega Saksamaa tsiviilseadustiku § 826, ning teiseks, et MF Global UK aitas tahtlikult vähemalt kaasa sellele lepinguvälise kahju põhjustanud tegevusele Saksamaal.

26 — Landgericht Düsseldorf märgib, et kui kohaldataks Saksamaa õigust, oleks ta territoriaalselt pädev tegema talle esitatud hagi kohta otsust, sest W.W.H. pani oma kahjustava teo toime, st värbas hr Melzeri kliendiks Düsseldorfis.

27 — Eelotsusetaotluses on täpselt märgitud, et mis puudutab sellist olukorda nagu põhikohtuasjas, siis otsustav takistus oletatava kannatanu värbamisel kliendiks või tema mõjutamisel avada välismaise maaklerifirma juures konto, optisoonilepingud sinna ümber kanda laskmisel, rahasummade eraldamisel optisoonide paigutamiseks, loobudes võetud positsioonide väärtuse väljavõtmisest, tuli ületada seal.

28 — Vt 6. septembri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-190/11: Mühlleitner (punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika) ja eespool viidatud kohtuotsus Folien Fischer ja Fofitec (punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).

29 — Vt selle määruse põhjendus 2.

30 — Vt eelkõige 6. septembri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-619/10: Trade Agency (punkt 27).

st mitte üksnes valida, kas ta pöördub selle paiga kohtusse, kus on kostja alaline elukoht, või selle paiga kohtusse, kus kahju tekkis, või selle paiga kohtusse, kus kahju tekkimise aluseks olev sündmus toimus, nagu seda kohtupraktikas tavaliselt mõistetakse. Selline tõlgendus on minu arvates liiga lai, seda lähtudes nii analüüsi süsteemsetest kui ka teleoloogilistest nüanssidest, mida nüüd kirjeldan.³¹

b. Tõlgendamine määruse nr 44/2001 süsteemist lähtudes

53. Kõigepealt märgin, et määruses nr 44/2001 on sätteid, näiteks artikli 6 punkt 1, mis näevad sõnaselgelt ette võimaluse kaevata kostja kohtusse, mis on teda puudutava vaidluse puhul pädev teise isiku kaudu, kuid see tuletatud kohtualluvus eksisteerib eranditult mitme kostja olemasolu korral, mis toob kaasa vastuoluliste kohtuotsuste tegemise ohu,³² mida ei ole põhikohtuasjas vaadeldaval juhtumil. Eelotsusetaotluses täpsustamata põhjusel³³ otsustas hr Melzer esitada Landgericht Düsseldorfile hagi ainult MF Global UK vastu, mille asukoht on London, mitte W.W.H. vastu, mille asukoht on Düsseldorf, ja seda vaatamata sellele, et Londoni äriühingule näib ta heitvat ette ainult kaasaaitamist. Tehes niisuguse valiku - mille võimalike negatiivsete tagajärgedega tal tuleb nõustuda - kaotas hageja võimaluse tugineda kohtualluvuse laiendamisele kolmanda isiku alalise elukoha ja seega tegelikkuses nende tegude paiga alusel, mille see isik võis selles paigas toime panna, nagu lubab teha viidatud artikkel 6.

54. Määruse nr 44/2001 artikli 2 lõikes 1 sätestatud üldine kohtualluvuse eeskiri, millega püütakse kaitsta selle poole huve, kes ei algatanud piiriülest menetlust, näeb lisaks ette, et põhimõtteliselt on pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus on kostja alaline elukoht. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb niisugust õigusnormi nagu selle määruse artikli 5 punkt 3, milles on sätestatud kohtualluvuse eeskiri, mis võimaldab sellest üldpõhimõttest kõrvale kalduda, pakkudes hagejale kohtusse pöördumisel valikuvõimalust, tõlgendada rangelt, isegi kitsendavalt.³⁴ Seega ei tohi selle viimase artikli ulatust laiendada nii, et see läheb kaugemale määruses nr 44/2001 sõnaselgelt kirjeldatud juhtumitest,³⁵ vastasel juhul kahjustatakse selles osas artikli 2 kasulikku mõju ja minnakse kaugemale liidu seadusandja kavatsusest. Et Euroopa Kohus on leidnud, et mõistet „pai[k], kus kahjustav sündmus on toimunud”, ei tohi tõlgendada liiga laiendavalt seoses sidumisega kahju tekkimise paigaga,³⁶ peaks see minu arvates olema samamoodi ka seoses sidumisega kahju tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumise paigaga, nii et ei ole mõeldav, et kostja vastutus tegude eest, mille pani teises liikmesriigis toime kolmas isik, õigustab kohtu pädevust lepinguvälise kahju asjas.

55. Lisaks võimaldab määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 sätestatud eeskiri – nagu ma juba märkisin – teha vastupidi selle määruse artiklile 2 liikmesriikide kõikide kohtute hulgast, millele kuulub esimene pädevus, kindlaks ühe konkreetse kohtu. Selle määruse põhjendusest 12 ilmneb, et sel viisil kaldub viidatud artikkel 5 näitama ära kohtu, mis on vaidlusele geograafiliselt lähedal ja mis suudab seega kõige paremini selles küsimuses otsust teha.

31 — Mis puudutab määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tekkelugu, siis minu teada ei ole võimalik saada sellest teavet, mis aitaks esitatud küsimusele vastata, sest on märgitud, et see õigusnorm on praegusel kujul lühike ja selge. Selle kohta vt sünteesi, mille esitas professor F. Pocar oma selgitavas aruandes Luganos 30. oktoobril 2007 allkirjastatud tsiviil- ja kaubandusajade kohtualluvuse ja neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise konventsiooni kohta (ELT 2009, C 319, lk 1, punkt 58 jj).

32 — Selle õigusnormi kohaselt on mitme kostja korral sama hageja poolt erinevate kostjate vastu esitatud hagide kohta pädev otsust tegema selle paiga kohus, kus on neist kostjatest ühe alaline elukoht, tingimusel et need hagid on omavahel seotud nii, et neid tuleks arutada koos, et vältida lahendusi, mis võiksid olla vastuolulised, kui kohtuasju lahendatakse eraldi, ja seda isegi siis, kui õiguslikud alused on erinevad (11. oktoobri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-98/06: Freeport, EKL 2007, lk I-8319, punkt 38 jj).

33 — Põhjenduste kohta, mis hr Melzeri esindaja selles küsimuses esitas, vt käesoleva ettepaneku 9. joonealune märkus.

34 — Vt eelkõige 16. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-189/08: Zuid-Chemie (EKL 2009, lk I-6917, punkt 22).

35 — Vt analoogia alusel 17. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-347/08: Vorarlberger Gebietskrankenkasse (EKL 2009, lk I-8661, punkt 39) ja 12. mai 2011. aasta otsus kohtuasjas C-144/10: BVG (EKL 2011, lk I-3961, punkt 30).

36 — Eespool viidatud kohtuotsuses Kronhofer (punkt 19) on meenutatud, et seda mõistet ei saa tõlgendada nii laialt, et see hõlmab kõiki paiku, kus teatava tegelikult teises paigas tekkinud kahju kahjustavad tagajärjed võivad end tunda anda.

56. Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, et see eeskiri põhineb eriti tihedal seosel vaidluse ning selle paiga kohtute vahel, kus kahjustav sündmus on toimunud, mis õigustab kohtuasja nende kohtute alluvusse arvamist korrakohase õigusemõistmise ja menetluse otstarbeka korraldamise põhjusel, eelkõige seepärast, et vaidlus ja tõendite kogumise koht on lähedal.³⁷

57. Kui sedastatakse uus kohtualluvuse alus, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus välja pakub, viib see arutluskäik aga selleni, et niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas vaadeldav peab kohus, kes tunnistatakse pädevaks kohtusse mitte kaevatud kolmanda isiku tegevuse alusel, milleks on praegusel juhul Saksamaa kohus, tegema otsuse kostja vastutuse kohta – kusjuures käesoleval juhul asub see kostja Ühendkuningriigis –, kelle väidetavalt süülised teod ei asu lähedal selle kohtu territooriumile, vaid sellest kaugel, sest ei ole vaidlustatud, et MF Global UK tegutses ainult Ühendkuningriigi territooriumil. Kui ei ole piisavalt märkimisväärset seost vaidlusega, ei ole see kohus objektiivselt kõige paremas olukorras, et niisugustel asjaoludel otsust teha.

58. Mulle näib järelikult, et see, kui pädevaks tunnistatakse selle paiga kohus, kus elab või asub ükskõik missugune lepinguvälise kahju peamise põhjustaja kaasaitaja või kaastäideviija, kui kahju tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumise täiendava paiga kohus, on vastuolus määruse nr 44/2001 üldise ülesehitusega ja seda isegi siis, kui kahju tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumise peamine paik asub teises liikmesriigis. Seda lähenemist kinnitavad muudki kaalutlused, mis on seotud selle määruse eesmärgiga.

c. Tõlgendamine määruse nr 44/2001 eesmärkidest lähtudes

59. Mis puudutab kõigepealt menetluslikku laadi argumente, mis tulenevad määruse nr 44/2001 põhjenduse 12 lõpus toodud tõrgeteta õigusemõistmise eesmärgist, siis ma ei saa aru, kuidas vastaks see, kui ainult ühe kostja olemasolu korral nagu praegusel juhul omistatakse kohtualluvus laiendavalt teise täideviija tegevuse alusel - keda ei ole teadlikult kohtusse kaevatud - otseselt sellele eesmärgile. Teine lugu oleks ilmselgelt siis, kui oleks vaja soodustada erinevate kostjate vastu suunatud mitme menetluse koondamist samasse kohtusse, kuid niisugune kohtualluvuse tsentraliseerimine ei ole praegusel juhul mängus.³⁸

60. Nagu annab mõista Saksamaa valitsus, võib täiendava valikuvõimaluse andmine eelotsuse küsimuses väljapakutud tingimustel tõesti täita esmapilgul kiiduväärse ülesande, milleks on väidetavalt lepinguvälist kahju kannatanud isiku valiku laiendamine, et ta ei peaks esitama hagi kohtule paigas, kus see oleks talle kulukam või juhuslikum, eriti tõendite seisukohast, mis tuleb tuua. Määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 sätestatud kohtualluvuse eeskiri ei ole siiski kantud soovist asetada kannatanu soodsamasse olukorda. Euroopa Kohus on nimelt leidnud, et vastupidi selle määruse teistele sätetele ei ole selle õigusnormi eesmärk tagada kaitse sellele kohtuvaidluse poolele, kes näib olevat nõrgim.³⁹

37 — Vt eelkõige 19. aprilli 2012. aasta otsus kohtuasjas C-523/10: Wintersteiger (punkt 18) ja eespool viidatud kohtuotsus Folien Fischer ja Fofitec (punktid 37 ja 38).

38 — Vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus Kronhofer (punkt 18), mille kohaselt ei ole kohtualluvuse andmiseks kohtutele, kes asuvad mingis muus osalisriigis kui selles, kus toimus nii kahju tekkimise aluseks olev sündmus kui tekkis ka kahju, tõendite esitamise või menetluse korraldamise seisukohast mingisugust objektiivset vajadust.

39 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Folien Fischer ja Fofitec (punktid 45 ja 46 ning seal viidatud kohtupraktika).

61. Nõue soodustada vaidluse faktiliste asjaolude asetleidmisele „lähima” kohtu poole pöördumist, mis on sõnaselgelt ette nähtud viidatud põhjenduse 12 lõpus, sunnib vastama praegusel juhul esitatud eelotsuse küsimusele pigem eitavalt. Minu arvates tuleb hagejale pakutavaid kohtualluvuse valikuvõimalusi „*forum shopping*” riski leevendamiseks teataval määral piirata ning seda isegi siis, kui tegemist on poolega, kes väidab, et talle on tekitatud kahju.⁴⁰

62. Lisaks on väga oluline tagada, et järgitaks õiguskindluse põhimõtet, millest määruse nr 44/2001 andjad juhendusid.⁴¹ Selle määruse põhjenduses 11 on seega rõhutatud kohtualluvuse eeskirjade „hästi etteaimatavuse” nõuet. Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale nõuab õiguskindluse põhimõte, et kohtualluvuse eeskirju, mis kalduvad kõrvale selle määruse artiklis 2 ette nähtud üldisest kohtualluvuse eeskirjast, tuleb tõlgendada nii, et keskmiselt informeeritud kostjal oleks võimalik mõistlikult ette näha, millisesse kohtusse, mis ei ole tema alalise elukoha järgse liikmesriigi kohus, võib teda kaevata.⁴²

63. Lisan, et soov võtta vastu ühtsed eeskirjad, et „taga[d]a mõistli[k] tasakaa[l] väidetavalt vastutava isiku ja kahju kannatanud isiku huvide vahel”,⁴³ oligi määruse nr 44/2001 koostajate eesmärk.⁴⁴ Selle tasakaalu poole püüdlumine peaks minu arvates samuti juhtima Euroopa Kohut, kui ta tõlgendab selle määruse artikli 5 punkti 3.

64. Lepinguvälise kahju valdkonnas on kahju oletataval põhjustajal vaja teatavat kohtualluvuse ennustatavust, sest olukord, kus seda ei ole, võib veenda ettevõtjaid mitte tegutsema piiriülesele. See, kui hagejal on lubatud pöörduda niisuguse liikmesriigi ükskõik missuguse kohtu poole, mille alluvuses osales ükskõik missugune osavõtja või kaastäideviija lepinguvälise kahju põhjustamises, ilma et viimast ennast oleks kohtusse kaevatud, näib mulle minevat liiga kaugemale, võttes arvesse õiguskindluse ja poolte huvide tasakaalu põhimõtteid.

65. Nagu märgitud aruandes määruse nr 44/2001 konkreetse kohaldamise kohta,⁴⁵ võib see, kui lepinguvälise kahju valdkonnas mitmekordistatakse kohtualluvuse aluste arvu peaaegu lõpmatuseni, sundida isikut, kelle vastutuse tuvastamist taotletakse, ennast kaitsma erinevate liikmesriikide kohtutes ja seega arvukates õigussüsteemides, mille hulgast jääb tõenäoliselt peale kõige karmim.

66. Selgub, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 on juba praegu tõlgendatud teatava paindlikkusega. Esineb siiski oht, et uusi sidumise alused juurde lisades loob Euroopa Kohus mitte ainult kohtupraktika, mis on selle mitmeharulise tõttu raskesti mõistetav, vaid kirjutab nimetatud artikli 5 punkti 3 ka varjatult ümber. Kui niisugune tendents valida seda õigusnormi laiendav

40 — Seda probleemi on käsitletud Euroopa Parlament, kes on praegu käimasolevate määruse nr 44/2001 konsolideerimise tööde käigus teinud ettepaneku kehtestada „piisava olulise või märkimisväärse seose” nõue, et „piirata võimalust valida meelepärane kohtualluvus” lepinguvälise kahju valdkonnas. Vt 7. septembri 2010. aasta resolutsioon määruse nr 44/2001 rakendamise ja läbivaatamise kohta (2009/2140(INI), P7_TA(2010)0304, põhjendus Q ja punkt 25).

41 — Komisjon viitas näiteks oma eespool viidatud ettepanekus, mille alusel võeti vastu määrus nr 44/2001, „õiguskindlusele kohtualluvuse valdkonnas” ja eesmärgile „määrata kindlaks selged kohtualluvuse eeskirjad” (KOM(1999) 348 (lõplik), punkt 1.1).

42 — Vt eelkõige 1. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas C-281/02: Owusu (EKL 2005, lk I-1383, punkt 40). Õiguskindluse eesmärki ei saa mõista nii, et see peab ainult võimaldama hagejal teha kindlaks kohtu, mille poole ta võib pöörduda, nagu meenutavad muu hulgas eespool viidatud kohtuotsused Kronhofer (punkt 20) ning Folien Fischer ja Fofitec (punkt 33).

43 — Analoogia alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 lepinguvälise võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II”) (ELT L 199, lk 40) põhjenduses 16 kasutatud väljendiga.

44 — Komisjoni eespool nimetatud ettepanek, mille tulemusena võeti vastu määrus nr 44/2001, „lisab selle nõukogus sõlmitud kokkuleppe sisu, mis käsitleb vajalikku tasakaalu võimalike vaidlusesse kaasatud poolte huvide vahel” (KOM(1999) 348 (lõplik), punkt 2.1).

45 — Vt vastuväited nn *mosaic theory* lähenemisele, mis tekkis eespool viidatud kohtuotsuse Shevill jt tulemusena, Hess, B., Pfeiffer, T., ja Schlosser, P., *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*, Study JLS/C4/2005/03, 2007. aasta lõplik versioon, punkt 214.

lähenemine jätkub ilma vajaliku pidurdamiseta, võib see viia määruse nr 44/2001 keskse mehhanismi täieliku ümberpööramiseni, sest tahaplaanile jääb aluspõhimõte, mille kohaselt tuleb isikud, kelle alaline elukoht on teatavas liikmesriigis, üldiselt kaevata selle riigi kohtutesse.⁴⁶ Minu arvates on seega vaja, et Euroopa Kohus ei läheks viidatud artikli tõlgendamisel selles mõttes liiga kaugemale.

67. Leian seega, et korruga määruse nr 44/2001 süsteemist ja eesmärkidest tulenevaid nõudeid rahuldab paremini see, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsuse küsimusele vastatakse eitavalt.

V. Ettepanek

68. Esitatud kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Landgericht Düsseldorfis esitatud eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et selles õigusnormis lepinguvälise kahjuga seotud asjades ette nähtud valikulist kohtualluvust ei kohaldata, kui olukorras, kus väidetavate kahjustavate tegude toimepanemises osales mitu isikut, kes tegutsesid erinevates liikmesriikides, on neist ühe vastu esitatud hagi seotav selle kohtuga, mille poole pöörduti, üksnes sellise kahju tekkimise aluseks oleva sündmuse toimumise paiga alusel, mille eest loetakse vastutavaks kaasaaitaja või kaastäideviija, keda ei ole sellesse kohtusse kaevatud.

46 — Vt analoogia alusel 22. mai 2008. aasta otsus kohtuasjas C-462/06: Glaxosmithkline ja Laboratoires Glaxosmithkline (EKL 2008, lk I-3965, punkt 32), kus Euroopa Kohus rõhutab, et „[k]ui ühenduse kohus muudaks valikulise kohtualluvuse eeskirjad, mille eesmärk on korra kohase õigusemõistmise soodustamine, ühekülgselt kohtualluvuse eeskirjadeks, mis kaitseksid väidetavalt nõrgemat poolt, läheks see kaugemale huvide tasakaalust, mille ühenduse seadusandja on praegu kehtiva õigusega loonud”.